

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

Hukuk ve Matematik

“İyi matematik bilmeyen toplumlarda adalet yoktur”

John Nash

Erhan Güzel

(İstanbul Kültür Üniversitesi)

Nobel matematikçi John Nash'ın söylediği gibi ya da Çetin Altan'ın söylediği: **“Hukuk insanlığın ortak huzurunu güvence altına almaya dönük, evrensel ilkeler matematiğidir”** gibi anlamlı sözlerin ötesinde hukukun, matematiksel analizlerde kullandığı metod ve yöntemler hukuksal yargı ve hakkaniyet için temel unsurlar olarak ortaya çıkar. Her iki bilim dalında da müştereken bulunan; eşitlik, genellik, nesnellik ve tarafsızlık ilkeleriyle hukuk ve matematik bütünsel bir yapı oluşturmaktadır. İdeal bir düzene ulaşmak hukuk ve matematiğin ortak amacıdır. Yalnızca bu amaca ulaşmak için kullandıkları metodlar farklıdır.

Hukuk

Hukuk birey, toplum ve devletin hareketlerini, birbirleriyle olan ilişkilerini; yetkili organlar tarafından usulüne uygun olarak çıkarılan, kamu gücüyle desteklenen, muhatabına genel olarak nasıl davranması yahut nasıl davranmaması gerektiğini gösteren ve bunun için ilgili bütün olasılıkları yürürlükte olan normlarla düzenleyen normatif bir bilimdir. Hukuk, birey-toplum-devlet ilişkilerinde ortak iyilik ve ortak menfaati gözetir.

Hukuk dönemden döneme değiştiği için hala doyurucu bir tanım yapılamamıştır. Kant “Hukukçular hala hukukun tanımını aramaktadırlar” der. Günümüzde ise en çok kabul edildiği biçimde şöyle tanımlanıyor: “Belirli bir zamanda belirli bir toplumdaki ilişkileri düzenleyen ve uyulması devlet zoruna (müeyyide) bağlanmış kurallar bütünüdür”.

Teknik anlamda ise hukuk; örgütlenmiş bir toplum içinde yaşayan insanların birbirleriyle veya kişilerin yine kendilerinin meydana getirdiği topluluklarla ve bu toplulukların birbirleriyle olan ilişkilerini düzenleyen, kişilerin güvencesini ve insan haklarını sağlamak amacıyla oluşturulan ve devlet gücü ile desteklenen bağlayıcı, genel, soyut ve devamlı kurallar bütünüdür.

Hukuk başlıca iki işlevi yerine getirir:

1. Düzeni sağlar,
2. Adaleti tesis eder.

Adalet ve Düzen birbirinin bütünlüycisi olduğu kadar aynı zamanda ilginç bir biçimde birbirlerine ters orantılı olarak etki eden iki kavramdır. Düzeni hızla sağlamak adaletin eksik kalmasına sebebiyet verebilir. Örneğin bir cinayet davasında, geçmiş çağlarda olduğu gibi çok kısa bir sürede karar verip, suçluyu idam

etmek toplumsal düzeni hızla sağlayacak ve hukuk caydırıcı etkisini olabildiğince çabuk bir biçimde gösterecektir. Ama belki de yanlış bir karar verilmiş olacağı için adalet açısından geri dönülmez bir hata yapılmış olacaktır. Tam aksine adaleti mutlak anlamda yerine getirmeye çalışmak ise, en azından yaşanan zaman kaybı açısından düzenin bozulmasına neden olabilir. Bu nedenlerdir ki, insanların hukuk sisteminin yaşaşığına ve adaletin gecikmesine olan güven eksikliği modern hukuk sistemlerinin başlıca problemlerinden birisidir.

Hukuk metodolojisi; hukuk normlarının anlamlandırılması yanında objektif değerlendirilmesini sağlayan adil olma sorununa çözümler getirmeyi amaçlayan metodlardır.

Norm, matematiğin temel kavramlarında biri olduğu gibi hukuk terimi olarak norm: Kural olarak benimsemiş, yerleşmiş ilke ya da yasaya uygun durumdur.

Hukuktaki norm taşıyıcılarının ve norm tasarımlarının değerlendirilmesi için; soyut adalet fikrinden, somut adalet fikrine ve davranışsal yöntemlere geçmek gerekir. Düzen, tasarım ve adalet arasındaki ilişkiyi kavrayarak, üst adalet prensibini ve hukukun üstünlüğünü nasıl gerçekleştirebiliriz sorusu ortaya çıkar. Bu bağlamda argümanların yeniden tasarlanması gerekir. Hukuk metodu değişen ortam içinde bir araç olarak değerlendirilebilir.

Matematik

“Evreni anlamak istiyorsanız önce onun yazıldığı dili öğrenmelisiniz. Evren matematik dili ile yazılmıştır” diyor Galileo'dan, hatta daha gerilere giderek, “Bir bilim matematiksel olduğu ölçüde yetkindir.” diyen Leonardo da Vinci'den, günümüze değin, matematiğin doğa bilimleri için etkili bir anlatım dili, vazgeçilmez bir çıkarım aracı ve zengin bir modeller kaynağı olduğu bilinmektedir.

Matematiğin, özellikle fizik bilimlerinde göze en çok çarpan işlevi; uygun bir dil, bir anlatım aracı olmasıdır. Bir dil olarak matematik, etkinliğini özel simgele-re; doğa yasalarını kısa, açık ve kesin dile getiren formül ve denklemlerine borçludur. Günlük dil tüm kelime ve nüans zenginliğine karşın, bilimde aranan açık, seçik ve yalın anlatımı sağlamaktan uzak düşmekte; üstelik, sözcüklerin anlam belirsizliği veya çok anlamlılığından kaynaklanan birtakım iletişim zorluklarına yol açmaktadır. Oysa bir tür yapma dil sayabileceğimiz matematik, anlamları ve kullanış biçimleri belli ve sınırlı olan simgeler kullandığından, güvenilir bir ifade ve iletişim kolaylığı sağlamaktadır.

Kısacası “Matematik, nesnel gerçeklikten (yani,

aksiyomlar ya da aksiyomlar yardımıyla ispatlanmış teoremlerden) hareketle gene nesnel gerçekliği anlamak, onu biçimlendirmek için soyutlanan kavramlar ve bu kavramlar arasındaki ilişkilerdir.” Bu tanım günlük hayatındaki uğraşlarımız, resim ya da müzik yapmak, tartışmaya girmek, genel olarak bilim ve teknoloji için geçerlidir. Bu nedenle, matematik, sanatta, edebiyatta, hukukta yani, yaşamın her alanında kullanılan yöntemlerin bir matematiğidir. Çünkü günlük hayatta “kuraldışı” olmasına karşın, matematikte “kuraldışı” yoktur.

Hukuk-Matematik

Hukukla ilgili uygulamalara; matematiksel bir araç arayışı ile uzaktan, göz gezdirildiğinde birçok matematiksel kavram göze çarpar. Göz, ilk önce eşitlik ilkesiyle karşılaşır; eşitlik ilkesinden ayrılmadan illiyet bağına takılır. İliyet bağı olmadan, sebep sonuç ilişkisi belirlenmez ve hukuk sistemi kurulamaz. Öte yandan hakkaniyet ilkesi, ferdî hukukun özü olarak; doğrudan eşitliğin, bireye vakfedilmiş halidir. Göz, biraz daha öteye gittiğinde; ekonomik hukuk düzeninin matematiksel ilişkiler ağına takılır.

Matematiksel hukukun bir yanı; doğrudan dört işlem faaliyetleriyle matematik ve istatistiğe dayanırken, hukukun talep ve dava şekilleri doğrudan matematiksel mantık ve bakış gerektirir.

Hukuk eğitiminde matematik dersleri olmalıdır ve burada matematiği anlamak için; öncelikle hukuk matematik ilişkisini irdelemek gerekmektedir. Adaletin özü olan, eşitlik kavramı ve bu kavram üzerine temellenen hukuk düşüncesi ve hukuk sistemi; bu bağlamda doğrudan matematiksel düşünce ve mantığa dayanmaktadır. Hukuksal dünyamızdaki bu matematiksel kavrayış sorumluğu, hukuk eğitiminde matematiğin; ne kadar yaşamsal bir öneme sahip olduğunu ortaya koyarken, bizlere aynı zamanda hukuk ve matematik sistemlerinin ne kadar birbirine benzer şekilde oluşturulduğunu da gösterir. Hukuk ve matematik, insanlığın mükemmellik arayışının kurgusal bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Hukuk ve matematik arasında kurulan ilişki bağlamında her şeyden önce tarafların ortaklaşa işlem ve uygulama yapmaları gerektiğini anlamaları önemlidir. Hukuk ve matematik birlikteliğinin, daha çok hukukun matematiğe olan bağımlılığından kaynaklanan karmaşık ve zorlayıcı karakteri; aynı zamanda hukuk ve matematik arasındaki ilişkiyi de meşrulaştırmaktadır. Hukuk ile matematik arasında; matematiğin, teknik hukuk alanının en temel aracı olmasından kaynaklanan, organik bir bütünlük vardır. Matematiğin araç olarak kullanımı, özellikle hukukun teknik yönü için vazgeçilmez önemdedir.

Kaynaklar

Z.G. Bakır, E.Apaydın “Hukuk Eğitimi ve Matematik” 2. International Conference on New Trends in Education and Their Implications 27-29 April, 2011 Antalya
https://tr.wikipedia.org/wiki/Hukuk

Koreograf: Cem Ertekin

Ferhat ile Şirin
Sırca Köşk

Bahçesaray Çeşmesi
Şehrazat
Sahmaran

Çağdaş Bale Topluluğu
Doğudan Masallar

Bale 2 Perde

8 KASIM 2016
Akademi Oditoryumu ve Sanat Merkezi 19.00

